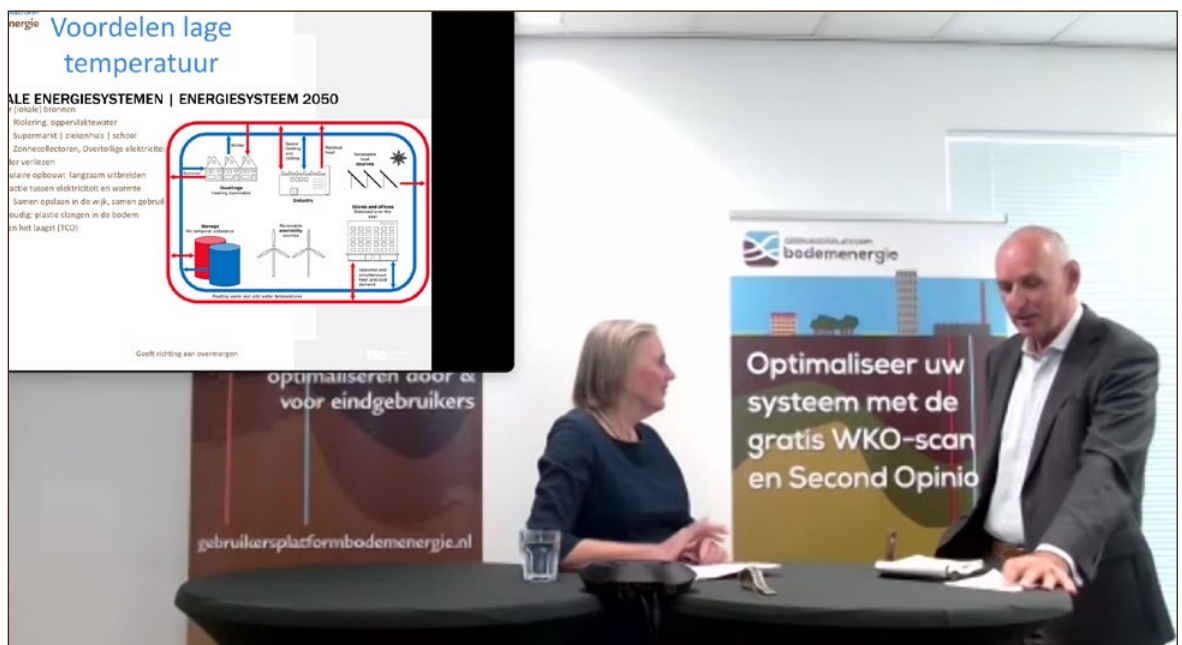

Hoe pak je als gemeente de regie om tot een succesvolle warmtetransitie te komen?

Er dreigt een wildgroei aan complexe systemen te ontstaan, met een negatief neveneffect, als we de verduurzaming volledig aan bewoners zelf overlaten. Krijgen ze helemaal geen inspraak, komen projecten slechts mondjesmaat op gang of zelfs nooit af. Effectieve burgerparticipatie en initiatief van onderop dragen echter wél bij aan slimme, snelle en succesvolle verduurzamingsprojecten. Tijdens het webinar van Gebruikersplatform Bodemenergie deelden diverse experts hun visie over samenwerking, burgerinitiatieven en participatie om tot een succesvolle warmtetransitie te komen.

Dagvoorzitter Henk van Zoelen verzorgde het openingswoord waarna hij het woord gaf aan prof. Dr. Annelies Huygen, hoogleraar aan de Universiteit van Utrecht en werkzaam bij TNO. Zij was lid van het Expertteam Energiesysteem 2050 en is nu lid van het Nationaal Klimaatplatform. Ze laat er geen gras over groeien en gooit meteen haar zorgen op het gebied van warmtenetten en de verduurzaming van

wijken in Nederland in de groep: "Zowel op financieel als op innovatief vlak wijkt Nederland af van de omringende landen. Innovaties komen niet van de grond en als ze dat wel doen kosten ze exponentieel meer dan elders in Europa. Tijd dus voor verandering."

Het streven is om in 2050 aan alle doelstellingen in het Klimaatakkoord te voldoen. Dat gaat volgens Huygen niet wanneer gemeenten zich focussen op het aardgasloos maken van panden. "Het draait veel meer om de totale voorziening, dus over warmte koeling en elektriciteit. Door te isoleren verbruiken we op den duur minder warmte, maar koeling wordt dan steeds belangrijker. Het valt ook zeker te overwegen om, in de lijn der innovatie, de batterij van elektrische auto's te gebruiken voor de energievoorziening voor de hele wijk. Het totale plaatje; daar draait het om", zet ze uiteen. De kracht van een (bewoners)corporatie en de daarbij behorende bottom up-methode mogen we daarbij niet onderschatten. "We zitten nog te veel vastgeroest in

de technieken en het top-down gedachtegoed van de vorige eeuw waarbij de belangrijke beslissingen door overheden en instanties genomen worden. We kunnen ook zelf aan de slag."

Huygen beëindigt haar presentatie met een welbekende uitspraak: "We moeten de krenten uit de pap nemen. Ofwel: kijken naar de wijken waar we eenvoudig kunnen verduurzamen, daarvan leren en dan door naar de moeilijkere projecten. De ontwikkelingen staan ondertussen niet stil waardoor er nieuwe technieken ontstaan die de latere uitdagingen eenvoudiger maken."

Het laatste woord is aan de deelnemers. Via de chatfunctie kunnen zij vragen stellen aan de sprekers. Zo ook aan Annelies Huygen. Eén van de vragen gaat over hoe de ideale wijk om te verduurzamen eruit zou zien. Daarover is ze kort en bondig: "Er is niet één perfecte wijk. Wel gaat de voorkeur uit naar een qua gebouwen gemengde wijk. Denk dan aan een mix van woningen, scholen, een ziekenhuis, utiliteit. Die kunnen namelijk het beste profiteren van elkaars warmte- en koudevraag."

Succesvol regievoeren in de warmtetransitie door gemeenten

Margreet van der Woude, adviseur bij onderzoeks- en adviesbureau CE Delft neemt het stokje van Huygen over en vertelt middels een interview met dagvoorzitter Henk van Zoelen over het belang van een regierol door de gemeente. Drie factoren zijn daarbij cruciaal: tempo, techniek en organisatie.

Wat dat eerste betreft, het tempo, komen de Klimaatdoelstellingen van 2030 en 2050 met rasse schreden dichterbij. "Het is daarom juist nu belangrijk om als gemeente de touwtjes in handen te nemen en te houden. Communicatie speelt daarbij een sleutelrol, maar ook de planning mag niet ondersneeuwen. Een warmtenet bijvoorbeeld kost tijd; zo'n 5 jaar aan voorbereiding en daarna nog 10 jaar

The presentation slide titled "Tempo" shows a timeline from 2010 to 2050. Key milestones include:

- 2010: Start gemeentelijk klimaatbeleid
- 2020: Klimaatdoel (DCA) Na
- 2030: EU 55% reductie (overalassen), NK 2,2 mld energie (waaronder 1,8 mld warmte) hybride en 0,3 mld warmte-warmte
- 2050: EU Klimaatdoel (100% reductie broeikasgassen), HERN GCO, DSD/005 en industriële scope 2 emissies

voor de realisatie. Begin dus alvast met communiceren, hoe summier het misschien ook nog is. Werk ondertussen de visies uit tot een concreet plan.”

De adviseur ziet wat betreft de voortgang Transitievisie Warmte grote verschillen tussen de G4 (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) en kleinere gemeenten. “Waar de grote steden vaak grootse en concrete plannen hebben, worstelen de kleinere steden en dorpen met de aanpak. Ze weten vaak niet goed waar ze moeten beginnen. Maar juist die planning is zo belangrijk. Bewoners moeten zich kunnen voorbereiden op wat komen gaat.”

Van der Woude gelooft niet in één perfecte oplossing. “Er kunnen er meerdere naast elkaar bestaan. Denk daarbij aan het individuele spoor, een decentraal ZLT warmtenet, een decentraal LT warmtenet, maar ook aan een centraal MT warmtenet dat je per cluster kunt boosten naar HT.” Het is vervolgens aan de gemeenten om de opties en potentiële combinaties te onderzoeken. “Er zijn bijvoorbeeld ook technieken die elkaar na een lange periode in het nauw drijven. Te veel huishoudens kozen dan al voor een bepaalde optie, waardoor er te weinig deelnemers overblijven voor een nieuw collectief.”

Zonnewarmte-installatie gekozen door burgercorporatie

Eelco Fortuijn woont in het Ramplaankwartier in Haarlem en werkt als onderzoeker op het gebied van verduurzamingsprojecten bij Zonnewarmte. Burgerparticipatie door middel van een burgercorporatie droeg in ‘zijn’ wijk bij aan de keuze voor zonnewarmte als dé verduurzamingsmethode. Interessant feit: in het Ramplaankwartier wonen mensen met carrières bij onder andere TU Delft, Engie, Warmte Transitie Makers en Deltares. Kortom; een team van professionals waaraan je zo’n keuze wel over kunt laten.

“Zonnewarmte kwam onder andere als winnaar uit de bus vanwege de mogelijkheden in de wijk, de kosten, toekomstbestendigheid en de totale duurzaamheidsscore”, vertelt de onderzoeker. “De ideale apparatencombinatie in onze wijk bestaat uit pvt-panelen, een warmtepomp, boilervat en een buurtwarmtenet. De zon is onze beste bron en de aarde is immers onze beste accu.” Deze manier van verwarmen en koelen kent volgens Fortuijn een aantal voordelen: “Ten eerste is het de meest duurzame manier, omdat je de CO₂-uitstoot tot nul reduceert. Daarnaast wek je met de pvt-panelen op iedere woning energie 100% lokaal op. De centrale wijk-WKO maakt het mogelijk 80% daarvan op te slaan. Ook de netbeheerders zijn blij met deze oplossing, want hij behoeft geen netverzwaring.”

Communicatie en burgerparticipatie bij de energietransitie

Fortuijn's collega Desiree Orij maakt het sprekerskwartet compleet. De communicatieadviseur aardgasvrije wijken bij Zonnewarmte woont ook in het Ramplaankwartier. Aan de hand van de praktijklessen geeft ze de deelnemers tips voor een geslaagde burgerparticipatie en energietransitie. Met de eerste tip slaat ze direct de spijker op z'n kop: Wees helder waarover wijkbewoners kunnen meebepalen. Is dat over een alternatief voor aardgas, het moment van overstappen of over het selecteren van samenwerkingspartners? "Houd ze daarover dan niet de spreekwoordelijke worst voor. Participatie houdt in dat burgers zich inlezen, tijd vrijmaken, reageren, inspreken, dat ze van zich laten horen."

In het geval van het Ramplaankwartier mochten burgers stemmen over de uitgangspunten voor een aardgasvrij alternatief. Haalbaarheid en betaalbaarheid stonden met stip op één gevolgd door comfort, waardevermeerdering, goed voor het klimaat, ontzorging en eigen regie. Aan de hand van deze criteria kwam een zonnearmtenet als winnaar uit de bus.

Orij benadrukt het belang van een goede communicatie en inzicht in de wijk. "Weten wat voor soort bewoners de wijk heeft is een eerste stap. Krijg je te maken met huurders of eigenaren, jonge gezinnen of ouderen die overwinteren buiten de landsgrenzen, blijvers of mensen die hun huis opknappen en doorverkopen? Ken je wijk! Op basis daarvan kunnen logische keuzes gemaakt worden."

Volgens haar is het Ramplaankwartier de ideale proeftuin. Uit onderzoek bleek namelijk dat men vooral gemotiveerd werd door duurzaamheid. De kracht van de duidelijke communicatie bleek uit een enquête onder alle deelnemers. 73% van de deelnemers verklaarde dat het team goed bezig was. Dit kwam ook naar voren in een word-cloud naar aanleiding van het onderzoek. "Dat onderstreepte voor ons de kracht en het belang van goede communicatie over de energietransitie."

Wat doet het Gebruikersplatform Bodemenergie?

Dagvoorzitter Henk van Zoelen startte de bijeenkomst met een korte uiteenzetting over de activiteiten van het Gebruikersplatform Bodemenergie. Het primaire belang van het platform ligt bij kennisoverdracht en discussie. Het Gebruikersplatform Bodemenergie bestaat inmiddels 9 jaar en heeft in die periode vele tientallen workshops, webinars, bijeenkomsten, seminars en symposia georganiseerd. Enkele duizenden eindgebruikers en andere stakeholders bezochten deze bijeenkomsten en een groot deel van de eindgebruikers zijn ook lid van het gebruikersplatform.

Maar het Gebruikersplatform heeft met de WKO-scan, de Second Opinion en het Spreekuur voor gemeenten tevens diensten ontwikkeld die steeds meer eindgebruikers of overheden gebruiken. Deze diensten zijn voor leden gratis of tegen een zeer beperkte vergoeding beschikbaar. Verder zorgt het Gebruikersplatform tegenwoordig ook voor bemiddeling tussen opleidingen en het bedrijfsleven. Zoekt u stagiairs, onderzoekers of afstudeerders of heeft u op een andere wijze behoefte aan nieuw talent, maak uw vraag dan kenbaar bij voorzitter Dick Westgeest. Ook organiseert het Gebruikersplatform Bodemenergie, samen met de Brancheorganisatie Bodemenergie, cursussen die zich ook specifiek richten op eindgebruikers. Tevens kan elk eigenaar van een WKO-systeem bij het gebruikersplatform een gevel-schildje bestellen.

Kijk voor meer informatie op www.gebruikersplatformbodemenergie.nl of stuur een mail naar voorzitter Dick Westgeest: info@gebruikersplatformbodemenergie.nl.

